

7) D'aquí potser també «riu de cafrera», al cap Sud del Priorat, en el *Capbreu d'Entença*, de c. 1340 (f° 15r, p. 222), que el situa prop de Tivissa, entre Llaberia i «Banyoles»; encara que no es veu clara l'explicació de *-era*: potser *šabr ārbā* 'penya de molins': «ar-⁵ bā, pl. de *rihā* «molendinus» *RMa*, 480.4f (o *šabr al-ārbā* 'penya dels molins' > morisc *šabrārāra* i haploglogia).

¹ El que podem descartar ja és que es tracti d'un congènere del port. *safrā* 'collita' o 'temps de la collita', mot d'origen dubtós, que no ha existit mai en català ni probablement tampoc en el cast. d'Espanya. Un *safrā* 'mena de camp conreat', hapax d'un document de 1312, és ben incert: *DECat* VII, 581 b58.

SAFRA

De l'àrab *zāfarān* 'safrà' (*DECat* VII, 582a7). Per ²⁰ a indrets on aquesta planta és abundant:

La Rampa de Safrà, a Orpesa (xxviii, 177.9).

I els collectius:

Safranals, partida del terme de Fraga (Pita Mercé, *Argensola* v, 316, 336).

Sengles *Partida de(l) Safranar*, a València i a Patraix (Giner, 1935).

Molí (de la) Safranera, a Xàbia (xxxiii, 87.19). J. F. C.

Safragell, V. vol. I, 245-246 *Sa Fuella, Sa Fulla, V. Sa*.

SAGA

Poble de Cerdanya (o *Sague*), llogaret disseminat, agre. a Ger, en un serrat damunt d'aquest poble, 10 k. a l'O. de Puigcerdà. *Pron.*: *sága* a Puigcerdà (Casac. 1920); i en l'enq. de Ger, 1935.

MENCIONS ANT. 839, a l'Acta C. SdUrg.: «*Sagane*, Isogal --- Taltorta ---» (n.º 160), amb variant *Saga* en el *Capbreu* vulgar (*Arx. SdUrg.*, f° 12); 899: «in pau Cerdaniense, in terr. de villa Gere, in locum ubi dicitur *Segarane*»¹ (*Dipl. Cat. Vic.*, 28.4, § 25); 964: «domum Sti. Petri de Albi --- et de *Equiles* --- et compara q. feci pater meus in *Sachane* --- et quantum abeo in *Sachane* de avio meo --- et in Nereliano --- et *Anivola* ---» (*Dipl. Cat. Vic.*, 304, § 363); 1011: «ecl. Ste. Eugenio cum decimis et primiciis et cum alode de *Sagano*, alode in villa Albi et vinea in te. de *Isogal*», butlla papal per a Cuixà (*MarcaH.*, 980.16f.); 1079: «Bdus. Bernardi --- de *Urg.*, Erm. de *Uruz* --- Arn. Erm. de *Saga*, R. G. de *Eveg* --- duos mansos in *Sanavastre* et --- *Saga* --- Enveg ---» (*Cart. de Tavèrnoles*,² 93.20).

Ss. XII-XIV. 1121: Sibília de *Saga* (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 454); 1138: Arnallí de *Saga* (BABL IV, 114); 1170: Petri de *Aga* [?] (*Cart. de Poblet*, 189); 1191: Arnau de *Saga* (BABL II, 456); 1198: Arn. de ⁶⁰

Saga (*Cart. de Poblet*, 184); 1230-57, doc. en cat., de Puigcerdà: A. de *Saga* (PPujol, *Doc. Vg.*, 14.2); 2a. *meitat S. XIII*: *Saga* (Delcor, *Sefarad* 1966, 32); 1313: «nobilis Sibília de *Saga*» cambra de la filla de Jaume II (Finke, *Acta Ar.* III, 240); 1321: N'Arnau de *Sagua* (RLR xxxii, 417); 1359: *Saga* (*CoDoACA* XII, 85).

Ponsich (*Top.*, 156) només hi afegeix *Sagua* 1031, i algunes altres cites de *Saga* en el S. XIII.

En conclusió totes les mencions antigues suposen una base SÁGANE (tal com figura ja en la de 839), que en evolució fonètica normal cat. havia de donar *ságon*, *sága* (cf. *orfe* ORPHÁNOS), pron. igual que *Saga* en cat. oriental; cf. *Grèixer* (pron. *gréřša*) llogaret adjacent a *Saga* < GARÁI-SARE.

¹⁵ **ETIM.** Ja per l'aspecte de SÁGAN- és visible que ha de ser un nom pre-romà: el dubte està en si és de la família ibero-basca, com la majoria dels noms pre-romans de Cerdanya, o d'arrel indoeuropea, que també n'hi ha alguns, com *Bolquera*, *Portè*, *Porta*, *Mosoll*: i justament tenim la parella indoeuropea, 6 k. al peu SE. de *Saga*, formada per *Alp* (*Alb*) cèltic i *Alř* sorotàptic.

El nostre coincideix quasi del tot amb *Saga*, nom d'un déu pagà al qual es dedicà una ara a San Vicente de Alcántara, per al qual Mitxelena (*Zephyrus* XII, 200) admet assenyadament caràcter indoeuropeu, de l'arrel *SAG-* 'indagar, interpretar, formular un oracle', comuna al cèltic, l'itàlic (ll. *sagire*, *exagium*) i totes les branques del germànic, angl. *seek*, al. *suchen*, escandinau etc. Ací, doncs, tindríem també un derivat d'un tal teònim, amb la comuna term. -AN. Qui sap si el temple d'una *Thespia* ceretana, plantat en aqueix serrat, sotjant el camí Segre avall cap al Baridà. Al cap del qual Ponsich i Delcor han assenyalat una altra relíquia religiosa, d'un pagà PINUS SANCTUS (> *Pinsent*).

SAGAS, nom d'un poble que deu ser derivat de la mateixa arrel, també pirinenc, a l'alt Berguedà, uns 45 k. al SSE. de *Saga* i uns 12 a l'Est de Berga, ja prop de l'alt Lluçanès. Més important que *Saga*, formà municipi. *Pron.* *ságás*, oït a Pinós (1929, exc. 174).

MENCIONS ANT. 839, Acta C. SdUrg.: *Sagasse* (ed. PPujol, n.º 241); id. a la còpia del S. XII, i *Sagàs* en el *Capbreu* vulgar; 957, precepte de Lotari, confirmant possessions del Mon. de Ripoll: «in comit. *Berchitano*, in valle *Merles*, affr. de una parte in *Sagasse*, de alia in *Benevivere* ---» (*Cart. Car.* II, 169.26); 957, donació del Comte de Cerdanya, també a Ripoll: «alode, in com. *Berchitano*, in valle *Merles* --- affr. in *Sagasse*, in *Benevivere* ---» (Monsalv. XI, 184); 1294: *Sagàs* (SerraV., *Pinós Mtpl.* I, 119); 1354: «P. D., rector de St. Andreu de *Sagàs*» (SerraV., o. c. III, 263). La grafia ultracorreccta *Sagars*, que desorienta *AlcM* cap a una vaga i impossible etim., no apareix més que en el sempre incorrecte cens de 1359 (*CoDoACA* XII, 65).

Car la típica terminació pre-romana -ASSE, també ens redueix a la mateixa derivació indoeuropea (sorotàptica o cèltica) que la que detallem supra per a *Saga*, cf. el conegut origen de *Salàs* (tribu lúgur-sorot.